

EDUCATING PUPILS IN SOFT SKILLS

[VÝCHOVA ŽIAKOV K MÄKKÝM ZRUČNOSTIAM]

Erich Petlak

doi: 10.18355/PG.2023.12.1.3

Abstract

In education, the emphasis has been primarily on pupils' knowledge and skills. These were and even nowadays are considered crucial for a person's further application in life. In the literature, they are described as 'hard skills'. However, in view of the changing world, the manifestations and demands of social and working life, in which people enter into many contacts with each other, the demands of the times, which require not only knowledge but also social, communicative and other skills, it is necessary to pay attention to these aspects alongside knowledge and to prepare the growing generation for these new requirements. These are described as "soft skills". The paper describes them and also outlines ways to develop them.

Key words

Education, hard skills, soft skills, types of soft skills, teachers' attitudes towards skills

Akstrakt

V doterajšej edukácii sa kládol dôraz predovšetkým na vedomosti a zručnosti žiakov. Tie boli a ešte aj v súčasnosti sú považované za rozhodujúce. Majú zásadný vplyv na uplatnenie sa človeka v živote. V literatúre sú opisované ako „tvrdé zručnosti“. Avšak vzhľadom na meniaci sa svet, na prejavy a požiadavky spoločenského a aj pracovného života, v ktorom ľudia vstupujú do mnohých vzájomných kontaktov, na požiadavky doby, ktorá si vyžaduje nielen vedomosti, ale aj sociálne, komunikatívne a ďalšie zručnosti je potrebné popri vedomostiach venovať pozornosť aj týmto stránkam a pripravovať dorastajúcu generáciu aj na tieto nové požiadavky. Tie sú opisované ako „mäkké zručnosti“. V príspevku je ich opis a aj náčrt možností ako ich rozvíjať.

Klíčové slová

edukácia, tvrdé zručnosti, mäkké zručnosti, druhy mäkkých zručností, postoje učiteľov k zručnostiam

Úvod

Každý kto sa zaoberá edukáciou pozoruje a vníma mnohé zásadné zmeny, ktoré reorganizujú organizáciu a systémy vzdelávania v mnohých krajinách. Súčasťou týchto zmien sú aj mnohé inováčné pohľady na samotnú edukáciu, a to vo vzťahu k obsahu vzdelávania, k inováciám vyučovacích zásad a metód, nové pohľady na postavenie žiaka v edukačnom procese a pod. Inovatívne prístupy k vyučovaniu, ktoré pred pár rokmi boli na úrovni

odporúčani sa dnes stali samozrejmosťou, napr. skupinové vyučovanie, problémové vyučovanie, konštruktivistické prístupy k edukácii, hĺbkové vyučovanie a rad ďalších koncepcií. V zmysle načrtnutého sme svedkami mnohých prehodnocovaní a inovatívnych prístupov k mnohým, neraz aj rokmi, zaužívaným postupom a prístupom k edukácii. K takejto oblasti patria aj zručnosti žiakov. Netreba ani hlbšie premýšľanie a porovnávanie toho na čo sa donedávna, a ešte aj dnes, kladie v edukácii dôraz. Bez uvažovania a analýz každý odpovie, že dôraz bol a je kladený na dobré vedomosti, na ich množstvo (čím viac tým lepšie) na ich využívanie v praxi a v živote a pod. Samozrejme, je to správne a pravdivé. Lenže čím viac sa spoločnosť rozvíja, čím viac sa kladú požiadavky na uplatnenie sa človeka v živote a vôbec v pracovnom procese, tým viac stúpajú aj požiadavky na neho, a to nielen na jeho vedomostnú oblasť, ale aj na jeho konatívnu stránku. Realita života ukazuje, že edukácia sa doposiaľ tejto stránke prípravy človeka na život a jeho zaradenie sa do života dostatočne nevenovala, na prvom mieste boli predovšetkým vedomosti. Uvedené je potrebné zásadne zmeniť, preto sa v ostatných rokoch kladie dôraz na to, aby sa škola nezameriavala len na vytváranie tvrdých zručností, ale spolu s tým, aby sa zameriavala a učila žiakov aj mäkkým zručnostiam.

1. Tvrdé zručnosti (hard skills) a mäkké zručnosti (soft skills)

Podstatu oboch zručností je možné vysvetliť aj bez priameho uvádzania definícií, ktoré obsahuje literatúra.

Pojmom tvrdé zručnosti sa rozumejú a označujú sa ním všetky kompetencie alebo zručnosti, ktoré človek získal formálnym vzdelávaním v škole, ale aj neformálnym vzdelávaním získaním, napr. autodidakciou. Sú ľahko merateľné – vedomostné testy, odpovede, napísanie štúdie atď. V literatúre sa objavuje aj ich pomenovanie ako profesionálne, teda potrebné pre výkon istého povolania alebo činnosti, napr. vedomosti lekára pre liečenie choroby, ovládanie cudzieho jazyka pre tlmočníka a pod.

Pojmom mäkké zručnosti, označované aj sociálno-psychologické, sa rozumejú také kompetencie alebo zručnosti, ktoré sa v školách neučia vo vyučovacích predmetoch, ale získavajú sa počas života skúsenosťami a aj sociálnymi kontaktmi, v rodine, v škole, v skupinách a pod. Často sú označované alebo vyjadrované aj ako povahové črty človeka a pod. Mäkké zručnosti sú ťažšie merateľné. Psychológovia a aj sociológovia v ostatnom období zdôrazňujú ich mimoriadny význam pre úspešnosť človeka v živote a apelujú, aby im v edukácii bola venovaná zvýšená pozornosť. Tieto zručnosti nie sú viazané na špecifickosť istej práce alebo činnosti, ale významne prispievajú k jej kvalite. Považujeme za potrebné zdôrazniť, že konštatovanie „v školách sa žiaci neučia mäkkým zručnostiam“ v súčasnosti už neplatí doslovne. Skôr naopak, v edukácii sa im začína venovať pozornosť, pretože viacerí odborníci tvrdia, že v budúcnosti sa mäkké zručnosti stanú dôležitou súčasťou myslenia a práce. Napokon, aj dnes sú už doceňované a v mnohých profesiách aj požadované, avšak neuvedomujeme si ich dosah a význam v budúcnosti, napr. rozhodnosť v činnostiach, flexibilita pracovníka, usilovnosť a pod.

Tvrde zručnosti sú legitimizované vysvedčením, diplomom, certifikátom, osvedčením, ktoré oprávňujú výkon istej činnosti. Mäkké zručnosti nie sú doposiaľ takto legitimizované, nedajú sa kvantifikovať, sú vnímané ako isté vlastnosti osobnosti, napr. schopnosť organizovať si svoju prácu, vedieť sa rozhodnúť, poučiť sa zo sebareflexie a pod. V tejto súvislosti však treba zdôrazniť, že medzi tvrdými a mäkkými zručnosťami je súvislosť, vzťah. Prvé umožňujú človeku vykonávať istú prácu, druhé pomáhajú človeku stať sa úspešným vo svojej práci a vo svojom odbore (Fischer, R., 2022; Horkun, N., 2020).

V literatúre je opísaných veľa oblastí, ktoré vymedzujú rôzne stránky mäkkých zručností. G. Gueck (2011) píše o týchto.

Metodické mäkké zručnosti	Sociálne mäkké zručnosti	Osobné mäkké zručnosti	Komunikatívne mäkké zručnosti
tvorivosť	emocionálna inteligencia	angažovanosť	aktívne počúvanie
organizačná schopnosť	interkultúrna kompetencia	nezávislosť	jazyková plynulosť
vytrvalosť	tímová práca	schopnosť rozhodovania	vyjednávacie schopnosti
flexibilita	integračná schopnosť	rozhodnosť	schopnosť presvedčiť
odolnosť	odolnosť	analytické myslenie	asertivita
strategické myslenie	schopnosť sprostredkovať	ochota sa učiť	nadšenie
rýchle uchopenie	empatia	frustračná tolerancia	schopnosť formulovať
štruktúrovaná práca	poznanie ľudskej povahy	zvedavosť	kontaktná schopnosť
usilovnosť	schopnosť spolupracovať	sebareflexia	schopnosť motivovať
sebaovládanie	schopnosť riešiť konflikty	rozvojová schopnosť	
prepojené myslenie	ochota delegovať		
podnikateľské myslenie	kompetencia rozmanitosti		
zameranie na cieľ			

Tabuľka č. 1: Mäkké zručnosti (Zdroj: Gueck, 2011)

Nazdávame sa, že na základe vyššie opísaného, aj keď v stručnosti, čitateľ pochopil podstatu a aj význam tvrdých a mäkkých zručností pre život a prácu človeka.

2. Mäkké zručnosti a edukácia

Prečo sa v edukácii venovala a venuje oveľa väčšia pozornosť tvrdým zručnostiam ako mäkkým zrejme nie je potrebné podrobnejšie opisovať. Len

v krátkosti uvedieme, že je to tradíciou školstva a vzdelávania, ktoré od svojich začiatkov plnilo úlohu pripraviť človeka na zaradenie sa do pracovného procesu. Výsledky, ktoré učiaci sa v škole dosahovali boli diferencované hodnotené (a ešte aj dnes sú) podľa miery osvojenia si učiva a „otvárali dvere“ do práce, do ďalšieho štúdia atď.

Mäkké zručnosti - pomenovanie tvrdé a mäkké - je veľmi mladé, do života sa dostalo len v ostatných niekoľkých rokoch. Pravdou je, že v minulosti boli vnímané ako istá samozrejmosť a schopnosti človeka prispôbovať sa požiadavkám práce, doby, spoločnosti a pod. Rozvoj psychológie, sociológie, pedagogiky a v ostatných rokoch aj neurovedy prispeli k významnému doceneniu týchto zručností. Celkom inak sa nazerá na ich význam v živote človeka najmä v spojitosti s budúcnosťou. Kým pred nástupom do 21. storočia sme zdôrazňovali ako mäkké zručnosti len ako 4K - kritické myslenie, komunikácia, kooperácia a kreativita, v súčasnosti sa ich počet značne obohacuje. Avšak nielen to, rozpracúvajú sa aj metódy a techniky ich rozvoja už počas edukácie v školách a aj v dospelosti, napr. rôznymi kurzami.

Pozorný čitateľ už aj na základe zručností uvedených v tabuľke si uvedomil, že pestovanie a rozvoj mäkkých zručností sa nedá rámcovať len vybranými alebo novo kreovanými vyučovacími predmetmi, ale musí byť súčasťou práce učiteľa každého vyučovacieho predmetu a najmä záujmu učiteľa, aby vo svojom edukačnom procese mal na zreteli rozvíjanie a podporu týchto zručností u žiakov. Len krátko zdôrazníme a pripomenieme, že rozvíjať tieto kompetencie dokáže najlepšie len učiteľ, ktorý nimi sám disponuje a ktorý ich úplne prirodzene využíva a uplatňuje vo svojej edukačnej práci. Osobnosť učiteľa ovplyvňuje učenie sa žiakov. Mäkké zručnosti učiteľa majú mimoriadne silný vplyv na žiakov, nielen motivačný do učenia, ale zároveň sú aj veľkým vzorom pre žiakov – učiteľ im priamo sprostredkúva mäkké zručnosti svojou prácou a prístupom k vyučovanému predmetu a žiakom.

Z toho čo sme doteraz napísali je zrejmé, že v zásade všetka činnosť v edukačnom procese má vplyv na vytváranie a formovanie mäkkých zručností u žiakov. V zásade je možné povedať, že osvojovanie si mäkkých zručností sa musí prelínať celým edukačným procesom. Stačí, aby sme sa len hlbšie zamysleli nad zručnosťami uvedeným v tabuľke 1 a určite vieme ku každej zručnosti priradiť istú metódu, ktorou by sme žiakov viedli k jej uplatneniu v ich rôznych činnostiach. Boli by to metódy od rozhovoru so žiakmi, cez metódy výkladové až po rôzne hry, skupinové metódy práce atď.

V zmysle uvedeného pripomenieme niektoré možnosti pričom zdôrazňujeme, že v reálnom edukačnom procese majú učiteľia priam nevyčerpateľné množstvo možností ako u žiakov podporovať rozvoj týchto zručností.

- **Komunikácia v triede** – riadiť edukačný proces tak, aby učiteľ so žiakmi a aj žiaci medzi sebou čo najviac komunikovali, komunikácia podporuje nielen rozvoj kognície, ale významne prispieva aj k emocionalite (pochoopenie iného, stotožnenie sa s jeho pohľadmi, prípadne aj vhodné oponovanie, prehodnocovanie svojich postojov atď.).
- **Presvedčovanie a argumentačné zručnosti** – ide o výmenu názorov, ale súčasne aj sledovanie svojho cieľa, o jeho korekciu a pod., seriózne

vedené presvedčovanie a argumentácia vedú aj k upevňovaniu vzťahov s partnermi.

- **Posilňovanie emocionálnej inteligencie** – umožňovať žiakom prežívať emocionálne zážitky, to vedie k poznávaniu vlastných emócií, ale aj poznávaniu emócií iných ľudí a konanie na základe týchto emócií.
- **Viesť žiakov k častým vystúpeniam a prezentácii svojich prác a názorov** – žiaci sa učia vystupovať, získavajú sebavedomie, poznávajú svoje silné a slabé stránky, učia sa komunikovať a pod.
- **Učiť žiakov tímovej spolupráci, primeranému líderstvu** – pri tomto sa žiaci učia nielen spolupráci, ale spolu s tým aj k vnímaniu rozdielov medzi jednotlivcami čo vedie k vzájomnej podpore, pomoci, k vzájomnému zblížovaniu v snahe dosiahnuť čo najlepšie výsledky skupiny.
- **Viesť žiakov asertívnemu správaniu** – učiť žiakov k tomu ako vhodne, napr. komunikáciou, príkladmi, námetmi a pod., dosiahnuť zmenu, získať iných pre dobrý námet a pod., učiť ich, že asertívnosť nie je zlučiteľná s konfliktami.
- **Učiť žiakov riešiť konflikty** – v súlade, resp. na základe emocionálnej inteligencie tak, aby sa v prípade stretu s konfliktom ovládali, zhodnotili situáciu a využili najlepšie riešenie konfliktu pre seba a aj súpera, resp. odporcu.
- **Venovať pozornosť kritickému mysleniu** - učiť žiakov schopnostiam posudzovať a hodnotiť rôzne informácie na základe doteraz získaných informácií a vedomostí, ich porovnávanie a pod.
- **Učiť žiakov pracovať s informáciami** – hodnotiť a triediť informácie, riešiť ich prípadné nejasnosti a využiť pre svoju ďalšiu činnosť. (Hanisch, 2021).

K uvedeným prístupom dodáme, že sme ich uviedli najmä preto lebo skutočne nie sú každodennou samozrejmosťou súčasťou v edukácii. Pravdou je, že v edukácii sa využívajú viaceré koncepcie edukácie, ktoré prispievajú k získavaniu mäkkých zručností, napr. problémové vyučovanie, skupinové metódy práce, rôzne didaktické hry a pod. Problémom však ostáva, že neraz ide len o zmenu organizácie edukácie a menej pozornosti je venované viacerým aspektom, ktoré skutočne prispievajú k rozvíjaniu mäkkých zručností, napr. tak ako sme uviedli vyššie.

Uvedené požiadavky nezdôrazňujeme len preto, že je to azda nové, moderné, aktuálne a pod. Mimoriadne vážne a dôležité je, nazvime to, upozornenie na budúci vývoj spoločnosti, ktoré prinieslo zasadanie Svetového ekonomického fóra v Davose v r. 2016. Na uvedenom fóre boli zdôraznené a „doplnené“ požiadavky na vzdelávanie, ktoré sú výrazne zamerané na mäkké zručnosti. Sú to:

1. Komplexné riešenie problémov.
2. Kritické myslenie.
3. Kreativita.
4. Riadenie ľudí.
5. Koordinácia s ostatnými.
6. Emocionálna inteligencia.
7. Úsudok a rozhodovanie.

8. Orientácia na služby.
9. Vyjednávanie.
10. Kognitívna flexibilita. (Horkun, 2020: 142-145).

Úlohou škôl a učiteľov sa teda musia stať, popri tvrdých zručnostiach aj uvedené oblasti, no najmä neformálna kreativita učiteľov v tom ako uvedené oblasti implementovať do edukácie. Isté je, že už nemôže byť zameraná len na sprostredkovanie a vytváranie vedomostí žiakov, ale aj, a to veľmi významne, na uvedené oblasti.

3. Pohľady učiteľov na mäkké zručnosti

V úsilí získať aspoň základné pohľady učiteľov na význam mäkkých zručností v edukácii využili sme kvalitatívnu výskumnú metódu Focus group, ktorá umožňuje rýchle získanie názorov a postojov k istej oblasti. Účastníkmi tejto skupiny bolo 35 učiteľov základných škôl. Cieľom, ako sme už uviedli, bolo zistiť ich pohľady na to či sa v školách venuje pozornosť mäkkým zručnostiam, ako ich doceňujú a realizujú vo svojej edukačnej práci, v čom vidia prípadné problémové stránky v tejto oblasti a pod. Aj napriek tomu, že uvedenú metódu sme zvolili ako prípravu na rozsiahlejší výskum (poznatie názorov, postoje učiteľov, slabé a silné miesta zručností, problémy realizácie v reálnej edukačnej práci a pod.), takýto rozsiahlejší výskum plánujeme uskutočniť v tomto roku. Metódou Focus group sme získali názory, ktoré publikujem v tomto príspevku, pretože majú istú vypovedaciu hodnotu a zasluhujú si pozornosť.

Prvou oblasťou bolo zisťovanie, či učitelia ovládajú rozdelenie zručností na tvrdé a mäkké. Z diskusie vyplynulo, že jednoznačné stanovisko vedelo zaujať 35 % účastníkov – vedeli jednoznačne charakterizovať rozdiely medzi zručnosťami, 45 % účastníkov – v rozhovore vedelo charakterizovať mäkké zručnosti, ale vnímali ich skôr ako „sprievodné stránky edukácie“, ostatní účastníci 20 % - zastávali názor, že mäkké zručnosti sa rozvíjajú na základe vlastností žiakov, sú ovplyvnené rodinnou výchovou, postojom žiaka k edukácii a pod. Z uvedeného vyplýva, že učitelia sú si vedomí, že vo vyučovaní nejde skutočne len o vytváranie vedomostí, ale aj o oveľa viacej. Pravda, otázne je akú pozornosť im venujú v edukačnom procese a či sa tomu venujú sústredene a cieľavedome. V rozhovoroch sme zaznamenali aj názory, že zasa sa začína objavovať „staré víno v novej fľaši“, ako sa občas hovorí o niektorých inováciách v edukácii. Len ako príklad uvedieme - problémové vyučovanie nie je „vynálezom“ ostatných desaťročí, ani skupinové vyučovanie, diferencované vyučovanie, ani konštruktivizmus v edukácii ba ani dnes mimoriadne aktuálna neuropedagogika nezačína „na zelenej lúke“ atď. Ak však tieto a viaceré iné stránky edukácie označujeme, resp. vnímame ich ako nové, treba ich vnímať ako prispôsobovanie sa požiadavkám doby, a tá sa neustále rozvíja a vyžaduje si aj transformáciu prístupov, v tomto prípade edukačných.

To sme zisťovali *rozhovorom zameraným na realizačnú stránku podpory a rozvoja mäkkých zručností.* Išlo nám predovšetkým o zisťovanie, či sa učitelia aj priamo zameriavajú na vytváranie mäkkých zručností, napr. niektorými z vyššie uvedených možností, metód, foriem alebo oblastí alebo

či ide skôr o spontánne, náhodné činnosti a postupy učiteľov. Túto oblasť je skutočne ťažšie zhodnotiť jednoznačne alebo percentuálne. Postoje učiteľov potvrdili, že ide skôr o náhodné využitie niečoho čo sa udialo vo vyučovaní (napr. žiak sa vysmieval spolužiakom – učiteľ reagoval pohovorom so žiakom, žiaci neboli pripravení na vyučovanie – učiteľ zaviedol rozhovor zameraný na zodpovednosť, pri náročnejších úlohách akcentovať využívanie tvorivosti žiakov a pod.). Na základe vyjadrení učiteľov sme dospeli k záveru, a to sme naznačili vyššie, že aj problémové vyučovanie, skupinové vyučovanie, konštruktivistické prístupy k získavaniu vedomostí a viaceré inovatívne prístupy k vyučovaniu nie sú využívané pre formovanie mäkkých zručností. Skôr a predovšetkým sú chápané predovšetkým ako didaktické inovácie edukačného procesu. Z toho vyplýva, že je potrebné apelovať na prácu učiteľov, aby v uvedených prístupoch „nevideli len didaktickú inováciu“, ale aj značné výchovné hodnoty práve vo vzťahu k mäkkým zručnostiam.

V ďalšom bode rozhovorov sme učiteľom dali tabuľku s napísanými zručnosťami. Požiadali sme, aby vybrali po dve zo štyroch oblastí mäkkých zručností. Výber bol skutočne rôznorodý, po sumarizácii sme dospeli k nasledovnému vyhodnoteniu:

- V metodických zručnostiach dominovali: **tvorivosť a usilovnosť**, najmenej docenené boli: **štruktúrovaná práca a podnikateľské myslenie**. Uvedené postoje a vnímanie považujeme za reflexiu súčasnosti – zdôrazňovanie tvorivosti a usilovnosti v edukácii. Ďalšie dve zručnosti vnímame tak, že učiteľov základných škôl sa bezprostredne netýkajú a preto boli neboli docenené.
- V sociálnych zručnostiach dominovali: **tímová spolupráca a empatia**, najmenej docenené boli: **poznávanie ľudskej povahy a interkultúrna kompetencia**. Zistené výsledky v sociálnych zručnostiach taktiež kopírujú edukačnú realitu a sústredenie sa na to čo je v edukácii súčasnosti považované za aktuálne.
- V osobných zručnostiach dominovali: **ochota učiť sa a zvedavosť** najmenej boli docenené boli: **rozvojová schopnosť**. V zásade aj tu platí čo sme uviedli pri predchádzajúcich kompetenciách.
- V komunikatívnych zručnostiach dominovali: **nadšenie a aktívne počúvanie**, najmenej docenené boli: **nadšenie a schopnosť formulovať**. Aj pri týchto zručnostiach je evidentná reflexia súčasnej edukácie.

Ako uvádzame za jednotlivými zručnosťami, zastávame názor, že učiteľia skôr reflektovali súčasnosť a menej sa zamerali na budúcnosť v oblasti potrebných kompetencií. Potvrdil, sa náš predpoklad, že viaceré novšie, aktuálne mäkké zručnosti nie sú úplnou samozrejmosťou edukácie. Samozrejme, týmto v žiadnom prípade neznevažujeme prácu a vedomosti učiteľov. Ich vyjadrenia v podstate reflektujú to čo sa od nich požaduje a čo je aktuálne v súčasnosti. Opísané je výsledkom sumarizácie postojov a dodávame, že aj napriek istým tradičným pohľadom sme v ich odpovediach zaznamenali aj tie mäkké zručnosti, ktoré sú súčasťou modernej edukácie a výchovy človeka pre budúcnosť, napr. organizačné schopnosti, emocionálna inteligencia, nezávislosť, kontaktná schopnosť, schopnosť motivácie a sebarealizácie atď. Z uvedeného, hoci nie „počtom hlasov“

prevyšujúcim „klasické zručnosti“, je zrejmé, že učitelia si začínajú uvedomovať význam opísaných požiadaviek. Je to jeden z predpokladov postupných a pozitívnych zmien v edukácii.

Na tomto mieste zdôrazníme ešte jeden aspekt. Mäkké zručnosti sa netýkajú len samotného jedinca, jeho úspešnosti a kariérového rastu v živote a pod. Ich význam nám treba vnímať aj z hľadiska sociálnych vzťahov medzi ľuďmi. Určite netreba osobitne zdôrazňovať, že aj táto oblasť je mimoriadne dôležitá už v edukácii. Šikanovanie, osočovanie a nedobré vzťahy medzi žiakmi v školách nie sú, žiaľ, ojedinelým javom. (Holla, K., 2013). Práve kladenie dôrazu a tvorivá činnosť učiteľov a aj spolupráca s rodičmi v oblasti kultivovania mäkkých zručností môže významne pomôcť eliminovať tieto nežiaduce prejavy. Pravdaže, nielen eliminovať, ale pripravovať človeka na dôstojný život v dospelosti. Metódu Fokus group sme uskutočnili aj preto, aby sme zistili postoje a názory učiteľov, ktorým sa vo vzťahu k zručnostiam budeme venovať aj v rámci výskumnej úlohy zameranej na bezpečnosť školy.

Ktoré predmety učitelia považujú za najvhodnejšie pre výchovu k mäkkým zručnostiam? Náš predpoklad, že učitelia pozornosť sústredia predovšetkým na tzv. výchovné predmety, na občiansku náuku, na literárnu výchovu, biológiu, cudzie jazyky, splnil naše očakávania. Považujeme to za isté rezíduum minulosti, keď sa edukácia, hoci neraz formálne rozdeľovala na vzdelávacie ciele a výchovné ciele, pričom sa dôraz akosi samozrejme, kládol na uvedené predmety. Treba povedať, že tento pohľad patrí do minulosti. Pohľad do uvedenej tabuľky (tá však nemôže obsahovať všetky zručnosti) a jej transformácia do obsahu vzdelávania nás jednoznačne presvedčí, že predmety nie je možné rozdeľovať na menej a viac výchovné, na viac alebo menej ponúkajúce pre mäkké zručnosti. Záleží na tvorivosti a vynaliezavosti učiteľa a predovšetkým na jeho mäkkých zručnostiach, ako dokáže pôsobiť na žiakov.

Opísané poznatky získané metódou Focus group sú časťou našich skúmaní a majú značnú vypovedaciu hodnotu, súčasne ich vnímame ako cenné a motivujúce podnety pre naše ďalšie skúmanie

Záver

V uvedenom príspevku sme sa nie náhodou zamerali na tvrdé, no predovšetkým na mäkké zručnosti človeka a žiakov. Realita je taká, že budúcnosť si bude vyžadovať ľudí nielen s dobrými, resp. výbornými vedomosťami, ale aj ľudí, ktorí budú vedieť riadiť seba, rozumieť sebe a aj iným a pod. Teda budú musieť mať aj zručnosti, ktoré dnes označujeme mäkkými zručnosťami. Skutočnosť je taká, že tejto stránke sme v edukácii, a to nielen u nás, ale v celom svete., doposiaľ nevenovali takú pozornosť ako je potrebné. Realita života – spolupráca ľudí a krajín, globalizácia, nové výrobné technológie, migrácia ľudstva a rad ďalších aspektov – akcentuje potrebu nielen vedomostí, ale aj, nazvime to, ľudských zručností.

V zmysle načrtnutého je potrebné, aby školy učitelia, verejnosť a aj rodina boli vtiahnuté do procesov vytvárania podmienok a najmä realizácie mäkkých zručností oveľa viac ako doposiaľ. Učitelia musia hodnotiť svoju prácu nielen z hľadiska splnenia didaktických cieľov edukácie, ale aj

z hľadiska plnenie možností a požiadaviek mäkkých zručností. Musia byť motivovaní do aktívnejšej stránky v danej oblasti. V tejto súvislosti zdôrazníme, že učiteľ neučí mäkkým zručnostiam len tým, že žiakov niečo zdôrazňuje, vysvetľuje, apeluje na nich a pod., ale aj alebo predovšetkým tým, že je dobrým organizátorom a komunikátorom práce, je pre žiakov svojou charizmou príkladom.

Úplne na záver zdôrazníme, že v literatúre a aj v rôznych podujatiach pre učiteľov sa vo vzťahu k edukácii a práci učiteľov odporúča neformálna spolupráca učiteľov, ich vzájomné porady, výmeny skúseností z edukácie, ale aj analýza výsledkov, ktoré dosahujú a pod. Práve táto oblasť je jednou z tých, ktoré sa môžu a majú realizovať aj priamo v učiteľských kolektívoch.

Acknowledgment

Príspevok je spracovaný ako súčasť riešenia výskumnej úlohy KEGA 012-4/2022 „Bezpečnosť školského prostredia – nová výzva pre rozvoj vybraných kompetencií učiteľov základných a stredných škôl.“

Bibliographic references

Duchovicova, J., & Petrova, G. (2015). Personal competences of absolvents as prerequisite of social inclusion. Available at: http://www.pegasjournal.eu/2016_05_01_14.html

Fischer, D. (2022). Future Work Skills. Offenbach am Main: Gabal, ISBN 978-3-96739-098-8.

Dueck, G. (2011). Professionelle Intelligenz: Worauf es morgen ankommt. Köln : Eichborn Verlag ISBN 978-3-8218-6550-8.

Holla, K. (2013). Kyberšikana. Bratislava : IRIS, ISBN 978-80-8153-011-1.

HORKUN, K. (2019). Soft skills development as the number one priority for the 21st century. In Topical Issues of Humanities, Book of abstracts. p. 142-145, Technical and Natural Sciences. ISBN 978-05-21732-30-7. Available from: <https://jti.donnu.edu.ua/article/view/9107>

Hanisch, H. (2021). Soft Skills-Knigge: Training der sozialen Kompetenz, Persönlichkeit und Charakter, Selbstmanagement und Lerntechniken, Wertschätzung und Respekt (Soft Skills, Rhetorik, Kommunikation 5). Norderstedt : Books on Demand, ISBN 978-3-75431-674-5.

prof. PhDr. Erich Petlák, CSc.
Faculty of education Catholic University
Ružomberok, Hrabovská cesta 1,
034 01 Ružomberok
Slovakia
erich.petlak@ku.sk